

Szerkesztőség:

II-ik kerület 460. házszám
 hová a ap szellemi részét
 illető közlemények kü-
 dendők.

Kéziratok vissza nem
 adatnak.

ABONY

Kiadóhivatal

SZERDAHELYI JÁNOS
 könyvnyomdája, hová az
 előfizetési pénzek, a hírde-
 tések és ezeknek díjai, va-
 amint a felszólalások kü-
 dendők

TÁRSADALMI, KÖZGAZDASÁGI ÉS SZÉPIRODALMI LAP. — MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési díj:

Helyben házhoz hordva és vidékre küldve egész
 évre 8 korona, fél évre 4 korona, negyed évre
 2 korona. Egyes szám ára 16 fillér

Felelős szerkesztő:
 TEMESKÖZY GERZSON.

Főmunkatársak:
 VEVERÁN ISTVÁN. VÉLI MIKSA.
 Kiadótlajdonos: SZERDAHELYI JÁNOS.

Hirdetmények,

nyiltterek, valamint hirdetési díjak, közvetlen a kiadó
 hivatalhoz küldendők. Nyilttér scra 1 korona.

A szocializmus és a morál.

Irta: Bodnár Zsigmond egyetemi tanár.

Mi a szocializmus? Nem egyéb, mint
 oly társadalmi mozgalom, melyben az ugy-
 nevezett nép, a munkás, a földmivelő vagy
 a negyedik, a legalsó osztály törekszik ura-
 lomra. Mint minden társadalmi törekvés ez
 is teljesen jogosult. És ha a világtörténel-
 met tekintjük, azt látjuk, hogy szemünk
 számos hullámon keresztül haladt a mai
 realizmusba és hogy idővel okvetlenül ura-
 lomra kell jutnia a társadalom legalsóbb
 osztályának. Ezt a menetet, folyamatot sem-
 mi féle emberi hatalom sem állíthatja meg.
 A szocializmusnak tehát jövője van. De
 fontos kérdés, hogy egyelőre lesznek-e na-
 gyobb sikerei? Rendes körülmények között
 nem. Ha csak egy véres, egy szörnyű fo-
 radalom nem diktál egyes pontokat, mint
 1649.-ben és 1792.-ben, mind erőtlenebb
 lesz a szocializmus. Később üldözésnek, el-
 nyomásnak lesz kitérve. Előbb az anarchis-
 tákon kezdik az üldözést, utóbb a szocia-
 lista vezérekre kerül a sor, végül mind-
 nyájukra. Az idealizmus még e hullámban
 sem türi meg a szocializmust, mely merő

individualizmus, vagyis az egyének rész-
 vénytársasága. — Mikor ugyanis a három
 eszmét, a szép, jó és igaz eszméjét egy-
 ségben fogja fel az ember, mikor a tekinté-
 tely és hagyomány s az általános nagy el-
 vek uralkodnak bensőkben, akkor nem le-
 hetünk barátjai a realizmus széthulló, szét-
 málló társadalmi felfogásának, relativizmu-
 sának.

Különben maga a szocializmus is su-
 lyos helyzetbe jutott s erősen érzi az ide-
 alizmus nyomását. Minden ízében bomlik.
 Részekre, pártokra oszlik, melyeknek okát
 senki sem tudja megmondani vagy állítólag
 nem akarja bevallani. Mert úgy szoktuk mi
 emberek, hogy a mai irányok, pártok hi-
 veit rosszasággal, romlottsággal, hamisság-
 gal vádoljuk, mintha tehetnének róla, hogy
 nekik más meggyőződésük van. A szabad-
 elvűt gyűlöli a reakzionarius, a klerikális,
 a realistát az idealista, a merkantilistát az
 agrarius is így tovább a mai társadalom
 ezerféle csoportjából az egyik a másikat.
 Pedig az illetők csak annyiban okai e gyű-
 löletnek, amennyiben részei, tagjai valamely
 gyűlölt és gyűlölt osztálynak, melyből nem
 tudnak vagy nem óhajtanak kiválni, lelkük-

re nem hatott annyira az idealizmus hogy
 szakíthatnának.

De hát mi az oka a szocializmus bom-
 lásának? Az ébredő és győző idealizmus,
 mely szívünkben elménkben új életre kelti
 a tekintélyi morált. Így látni ezt a XVIII.
 század végén, mikor a társadalomból las-
 sankint pusztulnak a politikai és szocialis
 utópia mesterei vagy legalább ártatlanoknak,
 egyszerű ábrándozóknak tekintik őket, 1814
 körül elérte délpontját az idealizmus és a
 realizmus útjára tér az ember. Az egész mű-
 velt világot betölteni látszik az anyagi ér-
 dekek hangoztatása. Államférfiak és polití-
 kusok tele vannak anyagi kérdésekkel.

De mintegy husz év óta ébredezik, sőt
 ma már derekasan működik az idealizmus,
 mely gyarlónak, hitványnak, romlottnak val-
 ja az embert, akit meg kell fékezni és a
 jóra kényszeríteni. Realis időbeli lágyágunk
 jönnek tartja az emberi természetet s ezzel
 indokolja az egyén önállóságának, szabad-
 ságának követelését; idealis időkben az el-
 lenkező szempontból indulunk ki s meg-
 akarjuk fékezni az embert. Most tehát nagy-
 szerű kép tárul elénk, az ideális gondolko-
 dás harcának képe.

TÁRCZA.

*** Krónika. *** Pesti rigmusok.

Katonák már ösidőktől
 A rongy ezibilt nem kedvelik,
 Nem bírom az okát találni,
 Rajtuk mi nem tetszik nekik?
 Hisz nincs köztünk másban külömbiség,
 Kelmébe és elmébe csak,
 Naluk a kelmék fiomabbak,
 Naluk az elmék fontosak.

Azonban azt füstént megértem,
 Mert gyűlölik minden felett
 Azt a ezibilt, kinek kezében
 Toll perczeg esörgő kard helyett.
 Mert a kardnál a toll hatalmasb,
 Meglátja népek ezre tán,
 Ellenben ki fordul ma már meg
 Egy kis kardesörtető után?

S bár a toll perczegése csöndes,
 És hangos a kardesörtetés,
 Tulcsörömpölni ezt a tollat
 Egy ezred kardja is kevés.
 Az ujságiró piczi tollán
 Az igazságnak fénye ég,
 A kard manapság nem egyéb, mint
 Fényes játékszer, semmiség.

Két ujságirót minapában
 Vakmerősége arra viti,
 Hogy tollának hegyére vette
 Katonáéknak dolgait.
 Nosza! Az uniformisok közt

Lett erre nagy ribillió,
 Jegyzőkönyv, párbaj, vérbiróság,
 Rejtelmes inkvizíció.

Ohó! Hó! Tisztelt uniformis,
 Ezt így intézni nem lehet,
 Két-három snájdig kardesapással
 Nincs mentve még a becsület.
 Tessék kiállni — nem porondra! —
 Független bíróság elé,
 Hadd tisztázza a büntelent az,
 És sujtson a bűnös felé!

F e n ő.

MESE!

— Az „Abony” eredeti tárczája. —
 Irta: Géczy István.

Egy fürtös fejű ifjú lovag, nevető kék szem-
 párral, rózsapiros arczeval, tiszta, mint szálló
 hópehely; szép, mint Adonis; böles, mint a Korán
 és vitéz, mint Bayard lovag, fiatal szívének rajongó
 lelkesedésével elindult a nagy világba, hogy le-
 mondva minden földi hiúságról, érzéki gyönyörrel,
 diadlra juttassa azt, ami után lelke annyira szom-
 júhozott, az „igazság”-ot.

Hosszú fáradságos vándorlása közben egy
 idegen országba jutott, a hol szétszórt holttestek
 heverték, felégetett falvak füstölögtek, mindenütt
 gyász és pusztulás hirdette egy lefolyt háborúnak
 borzalma. Minél tovább haladt, annál több teme-
 tetlen holttestet feküdt szeszestét az országuton,
 árok partján, mezőségen, mindenütt, a merre csak
 a szemé ellátott.

Feje felett mint szakadozott terhes felhő
 kóválygott a hollók és dögkeselyűk tábora és ez
 a szálló felhő vezette őt mindég beljebb-beljebb a

külszult országba, mignem egy csendes csillagos
 éjszakán rabukkant a legyőzöttek táborára.

Harczedett férfiaknak könnytelen, kemény-
 szívű asszonyok öntötték a golyót, köszörültek a
 kardot és buzdították a vezér nélkül csüggedőket
 új harcra, egy végső küzdelemre.

Itt tudta meg a vándor ifjú, hogy egy boldog,
 szabad kis országra ráfeküdt egy éhes nagy hata-
 lom, hogy nyers erejével, seregeinek megszámlál-
 hatlan sokaságával elsöpörje a terekpről ezt a
 szabad kis országot, s dolgos kezű népét rabigába
 hajtsa, szolgaságra vessen.

És az ifjú hős, lázban égő arczeval, kezébe
 ragadta szablyáját s magasra emelve megesküdött,
 ott a csillagfényes éjben, hogy diadalra viszi az
 eltírott „Igazság”-ot, legyőzi a győzöt és vissza-
 vivja ennek a maroknyi népnek legdrágább kincsét,
 — a szabadságot!

Riadót fúvatott, aztán: Hajrá, hajrá!

Neki az ellennek! Mint proféta vezette a
 népét ütközetről ütközetre, diadalról diadalra. Egyik
 kezében halált osztó kardja, másikkban a rongyos,
 tépett, véres zászló.

Harczolt a maroknyi nép profétája élén, hul-
 lott az ellen rakásra, mint őszi levél viharzugása
 közt, halottakkal telt meg minden talpalatnyi tér,
 mintha csak a végítélet napján temetővé változna
 át az egész nagy mindenség!

De az elesettek helyén új hadsereg támadt
 és a mint fogyott a hősöknek száma, úgy nőtt,
 mindég csak nőtt a szabadságtipró vad esorda.

Egyszer aztán kiesett a proféta kezéből is a
 kard, földet ért a zászló, elveszett a szent ügy,
 legyőzték a vezért és a durva nyers hatalom őt,
 az Igazság bátor hirdetőjét, lánglelkű harcosát,
 ledöbta a tömlőz fenekére néma kísértetek és
 patkányok közé.

Mivel a moral kérdése foglalkoztatja az embereket, a szocialisták sem menekülhetnek előle és számos bölcselejük, gondolkodójuk részint a maga, részint mások megnyugtatóra fejtegetik a moral kérdését s igazolni akarják az idők árjával módosuló tanaikat. Például az egyik azt mondja, hogy a szolidaritás a moral, a másik, hogy maga a szocializmus a moral, a harmadik, hogy a társadalmi igazságosság a moral, az ötödik, hogy az egyenlőség a moral. És így tovább.

Mikor azt hallom merészen hangoztatni, hogy maga a szocializmus a moral, eszembe jut azt felelni reá, hogy ma nincs már igazi szocializmus, azért is vannak annyi partra, felekezetre töredező, bomlóva. Most csupán munkások vannak, akik bérbaroztot indítanak a gyáros ellen, vannak anarchisták, akik a fejedelmekre s a vezető államférfiakra leskelődnek, de igazi szocialisták, amelyeneket a XIX. század lelkes emberei között ismertünk, akik rajongtak a gondolatért, hogy az ember édes testvére, hű felebarátja embertársának, ma ily szocializmus nem lehetséges. Ma van patriarchalis védelme a szegény kisiparosnak, a jámbor földművelőnek, az egyszerű munkásnak, ma fensőbb erkölcsi szempontból bizonyos atyai jóakarattal tekintünk az inasokra, a nyomorgó munkásra: ez azonban idealisztikus, nem pedig szocialisztikus gondolkodás.

Sokan megütközhetnek azon, hogy én most, mikor lapjaink minden hasábján találkozunk szocialis, szocializmus, szocialista szókkal, mikor a szociológiával foglalkozik minden árva gondolkodó, mikor vérengző szocialis lázda-

Hogy elűzze magától a kísértő árnyakat, barátságot kötött a patkányokkal, beszélgetett velük s megerítették egymást. Megosztotta velük kenyereit, a melyet naponként nyújtott be egy láth titlan kéz, a patkányok aztán hálából apró erős kis fogaikkal egy éles vasszöveget rágtak ki a falból, a melylyel ő az hosszú esztendő nehéz munkájával akkora nyílást vágott a kőfalon, hogy kiférhetett rajta és megszabadulhatott nehéz rabságából. A haja már deresedni kezdett, aczél izmai megtárgultak, elgyöngültek, de elméje még élesebb lett, megtanult a sötétben tisztán látni, bölcselel gondolkodni és lankadó erejét visszaadta a hit, mely megszállta lelkét, hogy elméje tisztaságával ki fogja vinni azt az Igazságot, amit nem tudott diadalra juttatni szíve lelkesedésével, aczél karja erejével.

Legelső útja egy nagy városba vezette, a hol a tágas főterem felállított emelvényről díszes menyegző alatt, a város bírása osztotta az Igazságot.

Már csak egy pörlekedő pár várt az ítéletre. Az emelvény előtt porban fetrengve siránkozott két sápadt asszonyszemély, míg fent az emelvényen, a bíró oldalánál gögös pöffeszkedéssel magyarázta panaszát egy gazdag ruházatú kalmár.

A vándor odament az asszonyokhoz és megkérdezte az idősebbet, miért siránkoznak annyira, miért fetrengenek a porban és miért verik homlokukkal a földet?

— Ó, jó uram, szörnyű a mi bajunk, szörnyű a bánatunk. Az a gazdag kalmár, ki most panaszol be bennünket a bírónak, ötven aranyat adott nekem kölcsön, leírva a kötlevelebe, hogy birtokomból bármit elkobozhat, ha az ötven aranyat a kitűzött időre vissza nem fizetem.

Ez az idő elmúlt és én nem tudtam fizetni, fel is ajánlottam neki minden vagyonomat, de ő a leányomat követeli, azt állítja, hogy joga van

sok, szörnyű forradalmak állnak előttünk: akkor merem állítani, hogy igazában véve megszűnt, pihenni tért a szocializmus, mert a szocializmusból kialakult tápláló eszméi. De rendszeren ez az erkölcsi intézmények, alkotások sorsa. Sokszor még élnek, látszólag virágznak: pedig már belül korhadnak, romlanak, alapjaik süppednek, támaszaik dűledeznek s maholnap összeomlanak. Ez a szocializmus mai helyzete. Mikor az emberiség a tekintélyt, az isteni moralt keresi és nagy részben megtalálja, senkit, még a szocialistákat sem elégítheti ki a realis idők lágy jósága, irgalmas altruizmusa. Az isteni moral azonban nem ismeri a féktelen ember szabadságát, hanem csak az erényét, az önmegtartóztatást: vallja ugyan a testvériséget és egyenlőséget, de nem a társadalomban, nem a tekintélyben és az anyagi javakban, hanem Krisztusban, s az Isten országában. De még a menyországban sem fogadja el a teljes egyenlőséget, mert őt is elsőbbséget élveznek az ur szentjei.

De mikor elpihennek bensőnkben az idealizmus hullámai, ha lecsillapodnak habjai s újra az alkotó részek szabadságáért kezdünk rajongani, akkor nem lesz hűzégér a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméje, hanem termékeny idea, melyeket a győzelmes szocializmus zászlain szívesen olvasnak unokáink.

Ref. tanügyünk új szervezése.

Ilyen czímen jelent meg e lap múlt vasárnapi számában egy közlemény, melyre a tisztelt szerkesztő úr engedelmével egy pár megjegyzést teszek.

Örülök, hogy e kérdést a nagy nyilvánosság elé kivitte s így nekem is alkalmat adott a magam s az egyháztanács álláspontjának kifejtésére s

hozzá, mert a leányom szintén az éa tulajdonom és én felajánlottam neki mindent, a mi az enyém, — így szól az irás, — ha fizetni nem tudok.

Ez a mi nagy bajunk jó uram és nincs, aki segítsen rajtunk, nincs, a ki jó tanácsosul megmentsen e szörnyű veszedelemből.

— Száritsd fel omló könnyeidet szegény meggyötrött lélek te, nem oly rosszak az emberek, mint ahogyan hisszük. Én leszek a tanácsadód, én leszek a védőd.

Megszólt a bíró; a vád im elhangzott, van-e valaki, a ki vállalkozzék a védelemre is?

Az idegen előlépett, hogy megvédelmezze az árvákat, elhagyottakat.

Ragyogó ekesszólással, meggyőző erővel verte le a kalmár követelését, napnál fényesebben bizonyította be az üldözöttek Igazát, s a vádló kalmár embertelen követelésének Isten és a földi törvények értelmében való tarthatatlanságát.

A tömeg ujjongott, tapsolt a védőnek és úgy üdvözölte őt, miként egy új Messiást.

A bíró pedig kérdőleg, gyanakodva nézett a kalmárra.

— Hallottad ezt kalmár, az ügyed rosszul áll, az Igazság serpenyője felrebillent, bizony-bizony mondom, követeledért nem adnek egy fabatkát.

— Kegyes bíró, — válaszolt a kalmár, — nagy az én bizodalmam az én Igazamhoz, s magad is be fogod ezt látni, ha ügyemet jobban megvizsgálod.

És a bíró zsebébe csusztatott egy erszény aranyat.

— Való igaz, mondá a bíró, hogy jól megfontolva a dolgot, elmémben javadra kezd derengeni az Igazság, ámbár a serpenyő még mindig ellened vall.

— Nézd meg jobban ó bölcse bíró azt a serpenyőt, világosítsa fel az ég a te bölcse elmédet.

ezáltal talán sok aggodalmaskodónak megnyugtatótására.

Arról van ugyanis szó, hogy a ref. egyháztanács vegyes osztályok felállítását határozta el.

Az ellenzők morális szempontból kifogásolják ez intézkedést, különösen az V—VI. osztályokban. Azt azonban ezek is megengedik, hogy iskoláink szellemi színvonala így magasabb lesz. Nos ezeknek idézem Herbart mondását: „Buta emberek erkölcsösesek nem lehetnek.“ Vagyis a közkerkesiség emelkedése szoros kapcsolatban van a szellemi előhaladással. Mert mi az erkölcsi nevelés célja? A természet emberéből erkölcsi embert formálni. Ezt pedig első sorban az értelem, a belátás fejlesztése által érhetjük el.

Az erkölcsi nevelés kiterjed a férfi és női nem közt levő viszonyra is. Hát hogyan irányíthatjuk a helyes mederbe az ember e nemü természeti ösztöneit, hogyan korlátozhatjuk az érzékiséget, mikor alkalmat sem adunk a két nem érintkezésére olyankor, mikor azt figyelemmel kísérhetjük. Érteném, ha a férfi és a nő a társadalomban is el lenne különítve. De hiszen éppen ellenkezőleg együtt haladnak az emberiség célja: a boldogság és tökéletesség felé. Ha nem találkoznak az iskolában a közös munka terén, a tanító felügyelete alatt, a hol megszerethetik a jót, az erkölcsöt, megutálhatják a rosszat, az erkölcstelenséget, majd találkozni fognak éppen a legkritikusabb kamaszkorban a téllenség és a könnyelmű szórakozás mezején, sokszor minden felügyelet nélkül. Ebből a szempontból „nem félek, ha növendékem meglátja a rosszat, de arra szoktatom, hogy keresse, lássa meg és lelje örömét a jóban.“

No, de hát ez elmélet, melynek a gyakorlati élet ellene mond — vetik ellen némelyek. Oh nem! Sőt megerősíti. A porosz kormány egy pár évvel ezelőtt néhány tanférfit kiküldött Amerika közoktatásának tanulmányozására. Ezek visszatérvén, a vegyes iskoláról a következőkben számoltak be: „Az a kívánság, mely az iskolát a való élettel összhangzashba kívánja hozni, a fiúk és leányok együttes nevelésében is nyilvánul. Föltehető, hogy az erkölcsi előnyök tulnyomóak a veszedelmekkel szemben, mert a fiúk és leányok fesztelen érintkezése alkalmas arra, hogy úgy a férfi mint a nő jellemvonásokat nemesbítse.“ Megjegyzem, hogy Amerikában az ujabl időben még a közép és felső iskolákban is egész az egyetemig nagyon sok helyen a két nem együtt tanul.

Nyolcz évig működtem vegyes iskolában, de soha nem tapasztaltam olyat, a mi számbavehető érv lenne a vegyes iskola ellen. Tanítóársaimtól sem hallottam soha ilyesmit.

És újra a bíró zsebébe csusztatott egy kövér aranytal telt erszényt.

— Igazad van derék kalmár, elmém már tisztán lát és el nem vakíthat egy idegen kóborló hazugsággal teli védő beszéde. A leány a tied, jogod van hozzá, megfizettél érte. Így ítélek én, az igazságos bíró!

És a tömeg, a mely az imént még ujjongva üdvözölte az idegen tudóst, gunyos röhej közben kiverte a városból, lökdösve, leköpve az Igazság legendás bajnokát.

Kinos vándorlása közben, a mikor már csak úgy vonszolta maga után az életet, egy oly csodaszép vidékre vetődött, a minő csak a paradicsomkert lehetett a bünbeesés előtt.

A kék égboltozatról tisztán ragyogott le a nap, s feje felett arany tollú madárkák röpködtek s hüvös daltól zsongott az egész környék. A fáradt aggyastán félig elkábultan dőlt le a puha pázsitos földre.

Egyszerre a bokrok árnyékából egy fekete fürtös ifjú és egy arany hajú leány jött ki...

Az ifjú olyan volt mint ő, élete tavaszán, a leányka pedig üde, mint egy májusi költemény, ártatlan mint a meg nem született gondolat.

Hosszú arany haját játszva csókolgatta a napsugár, s szeme kék egében üdvözült a ki bele-nézett.

— Szerelmes odaadással simult a leányka a legényhez, az pedig izmos két karjába zárva, rátapasztotta ajkát a lány ajkára, s egy csók csattanásában hangozt el a világ legszebbik szénéje.

A vándornak pedig, ott a rejtekhelyén megdobbant a szíve, egy édes zsibbadás reszketett át rajta, s ősz fejjel tudta meg, hogy mint fürtös fejű ifjú, milyen közel volt kitűzött céljához, mert egy igazság van e világon, melyet be nem mooskolhat semmi földi piszok, kedvesünknek első szüzi csókja...

Állítsuk csak fel a mérleget!

1. Vegyes iskolázás esetében könnyebb a munka tanítványnak és tanítónak egyiránt, mert kétszerannyi idő jut minden tárgyra.

2. Nagyobb tőkét visz magával a gyermek minden következő osztályba, s azt nagyobb százá-lékkal kamatoztatja.

3. Jut idő a jellemképzésre, az igazi nevelői munkára.

4. Nemes versengés fejlődik ki a tanulásban.

5. A leányok szelidebb, szorgalmasabb, engedelmesebb viselkedése a fiúkra is jó hatással lesz.

6. Kisebb szigorúság mellett nagyobb a fegyelem. Már pedig tudjuk a szabályt: „Iskola fegyelem nélkül, malom víz nélkül.”

7. Vallásos, hazafias ünnepélyek könnyebben rendezhetők, mert a kikkel rendezni lehet, a fiúk és leányok együtt vannak, s ezek az erkölcsi nevelés szempontjából szintén eléggé fontosak s a szülők jóakarátú érdeklődését is fokozzák.

Csak egy irányban s egy példában mutatom fel a vegyes iskolázás várható következményeit. Tudvalevő, hogy városunkban egyes ideális gondolkodású s a szép éneket szerető egyének már többször fáradoztak sikertelenül egy jó énekkar szervezésén. A mai ember nem hoz meg annyi áldozatot az énekügyért, hogy hetenként kétszer megjelenjék a próbán. Nem fejtegetem, hogy miért nem, csak egy kérdést teszek fel. Vajjon ha e dologtól húzódozó ember énekbéli képzettsége anyival előbb állna, hogy felényi idő alatt meg tudná tanulni ugyanazt a darabot, vajjon ez a siker nem fokozná-e buzgóságát, s ennyi áldozatra nem volna-e hajlandó? Én azt hiszem, hogy igen. Az ének intenzívebb tanításával pedig ezt elérhetnők, vegyes iskola mellett meg intenzívebb lesz énektanításunk. És majd lesz jó énekkarunk, szép templomi éneklésünk, látogatottabb templomunk. Mert hány ember csak azért nem jön ma templomba, mert restelkednie kell, hogy ő nem tud énekelni. Ime, megint egy erkölcsi előny!

Nem magyarázgatom, hogy miképpen lehet majd az éneket intenzívebben tanítani, csak annyit mondok, hogy az új rendszer mellett egy jó vagy közepes zenei hallású gyermek megtanulhat egy hangjegy szerint énekelni, hogy pl. egy olyan egyszerű dallamot, mint a minők egyházi énekeink, ha sohasem látta is azelőtt, minden segítség nélkül hangjegyről leénekel.

S micsoda érdemet teszünk a különmemű iskola serpenyőjébe? Én semmit sem tudok beletenni. Hanem azt tudom, hogy egy embernek naponként isteni tisztelgetést végezni, temetni, énekkart vezetni, konfirmándusokat előkészíteni, egy ismétlődő osztályt ellátni, s ezeken felül 70–80 negy osztályba osztott, rakoncátlan fiúgyermeket naponként tanítani úgy, hogy más iskolákkal a versenytudásban fölvehessük, lehetetlen, nemhogy igazi erkölcsi nevelésről lehetne szó.

Nem is egyéb az aggodalmaskodóknak a vegyes iskolától való felelmők pusztá rémlátásnál. Hiszen, ha igazuk volna, akkor például Keskemét városának regen Zsodoma sorsára kellett volna jutnia erkölestelensége és bűnei miatt, mert ott mind a 30 puszta iskolában még a 15 éves fiú-és leánygyermek is együtt vannak, sőt még a délelőtti s délutáni tanítás közötti időt is együtt töltik az iskolában, együtt indulnak haza egy-, másfél óra járásra. És nincs a sarkukban egy-egy erkölcs- s ütemtanár. És erkölcsösebbek a bevándorolt különmemű iskolában tanult ifjúságnál. És a mi régi, vegyes iskolát járt öregünk is erkölcsösebbek voltak a mai különmemű osztályokban végzett fiatal generációnál.

Az aggodalmaskodók látják, a mint a különmemű iskola növendéke találkozik az utcán s jól esik neki, ha valami illetlen dolgot követ el a másikkal szemben, de nem látják a vegyes iskola növendéket a megszokott együtletben, a tanító felügyelése alatt, a közös munka mezején, a nemes versengésben.

Ezek után egészen természetesnek tartom, hogy a közoktatási-ügyi kormány az 1901. évben a miénkhez hasonló körülmények közt levő iskoláknál vegyes osztályok felállítását rendelte el.

Meg csak arra terek ki, hogy mit csinálnak majd a gyermekek, ha én temetek vagy a templomban vagyok? A templomba velem jönnek, ami szintén nem lesz kárakra, temeteskör pedig hazaküldöm őket.

Mi tehát a dolog summája? Az, hogy ha a szükséges rendes ellenőrzés meg van, vegyes osztályok felállítása nem veszélyes, sőt természetes, tehát erkölcsös is. Tanítvány és tanító munkája megkönnyül, az eredmény megkétszereződik, az

erkölcsi előnyök túlnyomóak a hátrányokkal szemben, egyszóval a vegyes iskola a mi körülményeink közt egy jelentős lépés az előhaladás útján. Tehát a ref. egyháztanács nagyon bölesen és helyesen járt el a fölállításával. Megértette a kor szavát.

Abony, 1906. aug 28.

Kiss Ferencz
rektor-tanító.

MI UJSAG?

— **Halálozás.** özv. Gróf. Szapáry Lászlóné született Grünne Marianne grófnő, csillagkereszt és palotahölgy f. hó 24-én, altmünsteri birtokán 72-éves korában elhunyt. Temetése 28-án történt Irsán, hol a Szapáry család. ösei sirbölt-jában helyezték öröknyugalomra. A boldogult magas rangú hölgy neje volt néhai Gr. Szapáry Lászlónak, Abony, tőszeg és kécskei földbirtokosunknak, a nagyvitésű huszár tábornoknak, aki a boszniai hadjáratban nagy stratégiai műveleteket vitt végbe. Az elhunyt grófnő minden évben felkereste párszor az abonyi kastélyt, hol néhány hetet töltött rendese. Áldott jó szívről tett tanúságot, hogy alamizsna nélkül szegény nem ment el tőle, a jótékonyt nagy lelki jószággal, minden feltűnés nélkül gyakorolta. Halálát egyetlen fia, gróf Szapáry Frigyes cs. és kir. kamarás, honvéd hadnagy, a berhni osztrák-magyar nagy követség titkára, a főrendiház örökös tagja gyászolja, aki a legodaadóbb szeretettel és gyengédséggel vette körül édes anyját. Nyugodjon csendesen.

— **Helyre igazítás.** Krausz Sándor és Kohn Mariska házasságára vonatkozó hírünket mult számunkban tévesen közöltük, mert az ifjú pár ma esküszik egymásnak örökhűsége.

— **Búcsúzás.** Mindazoknak, kiktől személyesen búcsút nem vehettem, ez uton mondok „Isten-hozzád”-ot. Tartsanak meg jó emlékezetükben Löwenstein Simon és neje.

— **A megyeheti temetés.** Nemesak a ref. egyház hívei, de a város összes lakosságának óriás részvéte mellett helyeztük örök nyugalomra ref. egyházunk öreg rektorát, Molnár Pált ma egy hete. A gyászoló közönség az elhunyt vasut-vezetési lakásán kezdett gyülekezni, hol a dalárda egy éneke után hat presbíter felemelte a koporsót és a hívek ajtatos éneklése mellett elvitték a templom udvarára, hol 54 éven át dicsérte Istenét zengő ajkaival. A dalárda gyász éneke után nt. Kiss Zsigmond lelkész mondott remek gyászbeszédet, meghatóan válaszolva a tanítói pályát, mint a hivatások legmagasztosbikát. Az ima és a szép búcsú szavak után Temesközy Gerzson szerkesztő hazafias szellemű beszédben búcsúzott el a honvéd bajtársak és a honvéd-egylet ősz elnöke, a gyöngélgő Antos János vezérkari alezredes nevében, valamint a tanítványok nevében is. A búcsúének elhangzása után ismét a presbíterek emelték föl a koporsót s a tanítványokkal felváltva vitték a város széléig s csak ott tették föl a halottas kocsira, melyet egy koszorúkkal megrakott kocsikövetelt. A koporsón csak az özvegy és a honvéd-egylet koszorúja volt. A temetőben az elhunyt öreg kollegája, Temesközy József tanító búcsúzott el könnyekig megható beszédben a 39 évig tartó barátságától, a hű öreg kollégától — a viszontlátásra. Majd Tarr József czeplédi tanító a vidéki kollegák nevében vett búcsút — és lassan kezdtek a röögök hullani a koporsó fölé, melyben egy talpig igaz ember álmodja tovább szelíd életét. Legyen álma csendes és boldog.

— **Áthelyezés.** A közoktatási ügyi miniszter Dudás József polgári iskolánk volt igazgatóját a hajdusboszói polg. iskolából a galgóczi polg. iskolához helyezte át saját kérelmére.

— **Köszönet nyilvánítás.** Mindazok, kik szeretett jó férjem, a felejthetetlen édes apas és hű rokon elhunytával részvétőkkel igyekeztek mély fájdalomukat enyhíteni; továbbá nt. Kiss Zsigmond ref. lelkész úr, megható gyászbeszéde- és imájáért, a nt. Egyháztanács kegyeletes áldozataért és részvéteért, tek, Temesközy Gerzson szerkesztő úr a honvéd egylet és tanítványok nevében mondott megható emlékbeszédeért, tek. Kiss Ferencz rektor úr és a dalárdista urak gyászénekeikért, tek. Tömösközy József helybeli és Tarr József czeplédi tanító urak búcsúzó síri beszédeikért végül a hű tanítványok és megtisztelők impozáns megjelenésükért és kegyeletükért: ez uton is fogadják leghálásabb köszönetünket.

özv. Molnár Pálné és családja.
— **Beiratás.** Az ipariskolában a beiratások holnap délután 5 órától kezdve, a hét minden napján délután 5 órakor történnek.

Felhívtnak a mesterek, hogy tanonczaikat a jelzett idők alatt beiratni el ne mulasszák, mert ellen esetben bírságolásoknak teszik ki magukat.

— **Diák matinée.** Az „A. D. Sz.” folyó évi aug. 29-én tartotta utolsó estélyét, melynek műsora volt: ft. Dr. Blumgrund Naftali megnyitóját után, a titkár szép szárnyalású beszédbe előadta az „A. D. Sz.” ezidei működését és a diák-szövetséget a nagy közönség szíves jóindulatába ajánlotta továbbra is. Ezután Busztin Dezső játszott valódi bravuros gényalissal classzikus és magyar darabokat a melylyel zajos ovációt szerzett. Majd felállott Rosenzweig Mór és mély páthossal, teljes átértéssel elszavalta Várad Antal: „Magyarok Istene” című költeményét. A búcsúzó estélyt ft. Blumgrund Naftali rabbi magas szárnyalású beszéde zárta be, a melyet táncz követett.

— **Elszámolás és köszönetnyilvánítás.** A József kir. herczeg szanatórium egyesület abonyi bizottsága f. évi augusztus hó 20-án egy erkölcsi, mint anyagi tekintetben fényes bált rendezett. Az egyesület választmánya kötelességének tartja a szenvedő emberiség nevében ezuton hálás köszönetét tolmácsolni mindazon nemeslelkű úrhölgyeknek és uraknak, akik a táncmulatság jótékony emeléséhez — küldeményeikkel és anyagi támogatásukkal — hozzájárultak. Köszönetünket kell nyilvánítani Törley József és társa, és Francois Lajos pezsgő-gyárosok iránt, akik a jótékony bazár czéljaira 6–6 füveg pezsgőt voltak szivesek küldeni. Mindenek felett pedig meg kell említenünk azon kiváló és minden tekintetben áldozatkész urleányok névsorát, a kik a jótékony bazár alkalmával minden alkalmat megragadtak, hogy rendezett bálunk anyagi tekintetben is sikerülendjen. A választmány köszönetet mond a következőknek: Balassy Terike, Csupkay Margitka, Fekete Juliska, Goldschmid Terike, Hay Irénke, Piros Emike, Simonyi Irénke, Sörös Rózsika, Szabó Gizike és Várad Annuska. — A mulatság bevétele volt 386 kor. 72 fillér, kiadás 179 kor., maradvány 207 kor. 72 fillér, mely összeget a bizottság a központhoz küldend be.

— **Szerencsétlenség.** Káló János béres Baik Gyula birtokán esalomadét vágott a gépen szecskának. Egy csomó esalomadé a kezére csavargózott, a miből nem tudta hirtelen kiszabadítani s a kés bal keze fejét a csuklónál teljesen lemetszette úgy, hogy a szegény ember egész életére béna marad.

— **A piacz gyermeke.** Érdekes esemény hozta izgalomba kedden reggel a heti vásár közönségét. Egy földműves asszonyt ott a piacon hirtelen szülési fájdalmak lepték meg és egy pár pillanat múlva az anyakönyvi hivatal ablaka alatt egy egészséges leánykát szült, minden komplikáció nélkül. Hiába, — a halál meg a gyerek nem — vár.

— **Kifogott hulla.** E czim alatt olvastuk egyik szolnoki lapársunkból ezt a hirt: „E hó 23-án a szolnoki dohány beváltó hivatal előtt a Tiszából egy teljesen feloszlásnak indult hullát fogtak ki, mely teljesen felismerhetetlen. Egy rossz nadrág és kabát volt rajta s annak a zsebében egy orvosi vevény Istákovics abonyi lakos részére. Ezen hulla most (mikor e sorokat írjuk) még a hullaházban fekszik. A rendőrség megindította a nyomozást.” Azt jegyezzük meg, hogy ily nevű egyén Abonyban nem lakik s nem is lakott.

— **Dobozy Kálmánnál** különféle fajjú téli alma kapható: I. rendű mázsája 20 kor. II. rendű mázsája 14 korona

Kiadó 3 szobás kényelmes úrilakás szeptember 30 ára, vagy azonnal. Ugyanott egy szoba butor is eladó. Bővebbet Rózsa-utca 35. sz. **özv. Horváth Józsefné.**

Eladó vagy kiadó lakás.

A II. kerület, Radák utca 232 szám alatt levő ház szabadkézből eladó, esetleg haszonbérbe kiadó. Bővebb felvilágosítással szolgál: **Hunyady Oszkárné.**

Iroda áthelyezés.

Van szerencsém a t. jogkereső közönséget értesíteni, miszerint ügyvédi irodámat Vajda Ferencz úr I. ker. Czeglédi-ut 66. sz. házába helyeztem át. Tisztelettel:

Dr. Révész Géza
ügyvéd.

A PESTI NAPLÓ

UJ KARACSONYI

AJANDÉKA

A Pesti Napló karácsonyi albumainak sorozata a magyar génius javakieséseinek gyűjteménye. Irodalmunk és művészetünk hatalmas alkotásait méltó, nemesen díszes formában mutatták be a Pesti Napló előfizetőinek. Valamennyi esemény-számba mint a magyar könyvpiacra. Náluk szebb, előkelőbb, értékesebb díszmunkák nem igen jelentek meg. S a Pesti Napló az ő albumait ajándékol adja előfizetőinek.

A Pesti Napló idei ajándéka az 1906. évi karácsonyi albuma meg fog felelni a Pesti Napló díszmunkái hagyományainak. Meg fog felelni nekik abban is, hogy kiállítására fényvel felül fogja a megelőző évi kiadványokat. Minden kötetje különb volt az előzőnél, pedig azok az előző kötetek is egytől-egyig remek díszművek voltak. -- A Pesti Napló idei ajándékkönyve

R á k ó c z i A l b u m

lesz. Nem tudományos, csak a történelem kutatásaiban gyökerező irodalmi és művészeti díszmunka lesz. Ismertetni fogja a nagy kor hőseit, ünnepnapjait és izgalmas hétköznapjait. Izzó törekvéseit, lobogó indulatait, mélységes hangulatait, dicsőségét és szenvedéseit. Javairók fogják megírni a nagy szabadságharcz eleven krónikáját. És meg fog szólalni ebben a kötetben a kor költészete és izzó muzsikája. A dalmokot és a tárogatóst is tanúságba idézzük. S a képzőművészetet is. Az egykorit és az újat, hogy képben, rajzban ábrázolja azt a szentséges hőskort.

Nagyszabású festmények, elsőrangú illusztrációk, kiváló mesterek alkotásai díszítik majd e művet. S a műlapokon kívül a sokszorosító művészet egész sor több

szinnyomású képben

fog remekülni. E díszes tartalomhoz méltó lesz a keret. Bekötését a magyar iparművészet elsőrangú mesterére bizzuk. Hadd feleljen meg a remekmű nemes tartalmának a külső megjelenése is.

Ezt az új páratlan díszű ajándékot megkapja karácsonyra a Pesti Napló állandó előfizetőin kívül

minden új előfizető is

aki mostantól kezdve egy évre megszakítás nélkül a Pesti Napló-ra előfizet, illetve, aki karácsonyig legalább egy félévi díjat befizetett és egy további félévi előfizetésre magát kötelezi. Az előfizetés fél- és negyedévenként, sőt havonta is eszközölhető s kívánatra külön értesítést küld e módzatokra vonatkozólag a

PESTI NAPLO kiadóhivatala, Bpest, Andrássy-út 27.

ELŐFIZETÉSI ÁR: 1 évre 28 kor., fél évre 14 kor., negyedévre 7 kor., egy óra 2 kor. 40 fillér
Mutatványszámot szívesen küldünk.

Sömörbetegek

olyanok is, kik sehol gyógyulást nem találtak, kérjenek prospektust és hiteltel bizonyító leveleket teljesen ingyen Rolle C. W. gyógyszerész.

Altona-Bahrenfeld. (Elbe.)

Első Styriai kötőgépgyár

Fogl J. L. műgépész

Magyarországi képviselő és raktár

Budapest, VI. Teréz-körút 20.

A leghíresebb **kötőgépek** tömlőzárral, házi és pári célra, részletfizetésre is kapható. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Varrogép és kerékpár javítóműhely.

Tanítás ingyen.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH
Budapest, Váci-körút 63.
Által a legjutányosabb árak mellett ajánlatnok

Locomobil és gőzcséplőgépek,
szalmakaszalozók, járgány cséplőgépek, lóharc-cséplők, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyűjtők, boronák, sorvetőgépek, Planet jr. kapálók, szecskavágók, repavágók, kukoricza morzsolók, darálók, őrlőmalmok, egytetemes aczél-ekék, 2- és 3-vasú ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

Nincsen betegség házánál,

ha meghozatja a híres

Király-Balzsamot,

a balzsamok királyát, mely minden betegség ellen egyedüli biztos szer; ezen híres balzsam által megakadályozza a főfájást, köszvényét, csúzt, rheumát, fog- és hátfájást, láb-szaggatást, kólikát, gyomor-fájást, szóval minden betegségnek egyedüli biztos orvossága a híres Király-balzsam, tehát szükséges hogy minden háznál készenlétben legyen. Egy nagy üveg 2 k. 55 f., 3 üveg 6 k. 55 f. bérmentve utánvétellel.

Kapható: **Grósz-Nagy Ferencz** gyógyszerész.

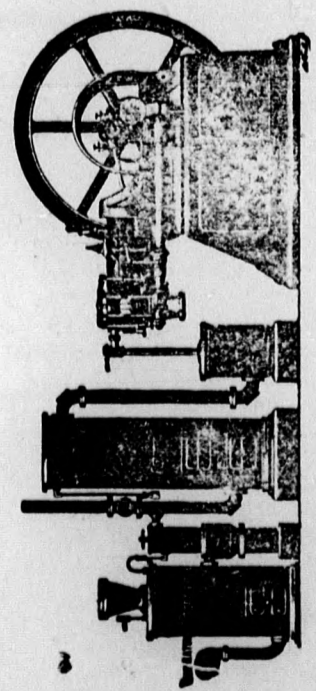
Debreczen kossuth utca. Budapesten: Török József gyógyszer-tárában Király-utca 12. Ugyancsak ezen szerrel megrendelhető az egész országban elismert **híres hajdusági bajuszpedrő**, melytől a legrövidebb idő alatt a legszebb bajusz nyerhető. 3 doboz 2 korona 15 fillér bérmentve, utánvétellel.

Villamos és gőzerőre berendezett gyár távolról sem képes oly olcsón finom és jó hangszert szállítani, mint

REMÉNYI MIHÁLY

a magyar királyi zeneakadémia házi hangszerkészítője, azért ne vásároljon semmiféle hangszert, legyen az hegedű, gordonka, czimbalom, harmonium, harmonika, fa- vagy rézfuvó-hangszer, húr, stb.

stb., míg Reményi legujabb ábrákkal ellátott képes árjegyzékét át nem olvasta, mely ingyen és bérmentve küldetik **Bpestről, Király-utca 58. sz.** Zenekarok teljes felszerelése a legolcsóbb arakon. Külön költségvetés díjtalanul — **Kivitel a világ minden részébe nagyban és kicsinyben.** Zongorák és czimbalmok javítása és hangolása. Az összes hangszerek javítása szakszerűen és olcsón.

Eredeti OSERS és BAUER motorok

• BUDAPEST, VI. Podmaniczky-utca 18

Motorgyár és vasöntő: Bécs.
Benzin és petróleum-motorok és lóerővel szerelt motorok.
2-3 fill. üzemköltséggel. — Kézzel fizetési lehetőségek. — Elsőrangú gyártmány. — Költségvetés és árjegyzék ingyen.